

Nieuwsbrief (1-2023)

april 2023

Beste donateurs en belangstellenden van de SHSJZ,

Met deze eerste nieuwsbrief dit jaar willen we u bijpraten over de gebeurtenissen en ontwikkelingen van de afgelopen periode en, zoals gebruikelijk, een korte vooruitblik naar de rest van dit jaar.

De oudste bewoner van Koninklijk Militair tehuis Bronbeek in Arnhem vierde zijn honderdste verjaardag. Een zeer zware jeugd en de ontberingen als krijgsgevangene in Nederlands-Indië lieten bij adjudant buiten dienst Maurits Charles Baal diepe wonden achter, maar vormden hem ook tot de sterke man die hij nu is.

(Bron: Defensiekrant 9, jaargang 46, 10 maart 2023)

Wie ooit op Bronbeek is geweest, weet hoe mooi het er is. Het koloniale landhuis is een museum en verzorgingstehuis voor oud-militairen van de Nederlandse krijgsmacht en het voormalig Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL). Op de begane grond, met weids uitzicht over een glooiende grasweide, woont de luchtmachtadjudant buiten dienst (b.d.).

Dat deze veteraan z'n leven lang zo sterk is geweest van lijf en leden is niet vreemd. Zijn zware jeugd en de ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog hebben hun sporen nagelaten. Het begint in 1923 als hij wordt geboren op het Indonesische Surabaya. Het jongetje is pas drie jaar als hij door z'n Nederlandse vader en Indische moeder naar een protestants-christelijk internaat wordt gebracht. "Ik kan me van mijn ouders niet veel herinneren. Geen idee hoe het ze is vergaan, ze kwamen niet op bezoek. Zo ging dat in die tijd. Mijn vader zat bij de veldpolitie en was veel van huis. Mijn moeder kon niet voor mij zorgen. Het kindermisje, de baboe, was de enige die me liefde gaf"

Maurits Baal bij de SHSJZ herdenking. Foto: Arjan Vrieze

Als Baal goed en wel zeventien jaar oud is gaat hij als dienstplichtig soldaat aan de slag bij het KNIL. Kort na de Japanse bezetting wordt hij opgepakt en geïnterneerd. Eerst volgt gevangenschap in Tjimahi (Java). Later wordt hij via Surabaya naar Flores getransporteerd. Loodzware jaren volgen, waarin de krijgsgevangenen onder erbarmelijke omstandigheden aan het werk worden gezet.

Zelfs één van de meest duistere en donkere periodes in de geschiedenis wist meneer Baal te overleven. "De *Hellships*", zegt hij resoluut, terwijl hij een zakdoekje uit z'n broekzak haalt. "Wat daar is gebeurd vergeet je nimmer." Via een van deze Japanse schepen wordt Baal naar toenmalig Saigon in Vietnam gebracht om ook daar dwangarbeid te verrichten. Daar maakte hij uiteindelijk de bevrijding mee.

Gedurende de gehele Tweede Wereldoorlog leefde Baal in grote angst en onzekerheid. “Nooit wetende of dit je laatste dag zou zijn”, beschrijft hij. “Als we weer eens loopgraven moesten maken, kon het ook zomaar ons eigen graf worden. Toch mocht ik al het geweld overleven.” En precies dat tekent meneer Baal z’n verdere bestaan. “Alleen de allersterkste overleven”, voegt zoon Maurits toe.

Zeven jaar geleden verhuisde de adjudant b.d. naar het Arnhemse Bronbeek. “Toen Lien (zijn echtgenote) in 2009 op 83-jarige leeftijd overleed, begon ik wat te piekeren”, beschrijft hij. “Wat nu?” Hij besluit in het appartement te blijven waar hij dan pas een paar maanden woont. Dat gaat lang goed, totdat hij jaren later van de trap valt. “Mijn auto, ik heb tot mijn 95e gereden, stond in de kelder van het appartementencomplex. Bereikbaar met een lift, maar ik gebruikte altijd de trap. “Hij was toen al negentig”, vult zoon Maurits aan. “Maar op een dag in 2016 verloor ik bij de laatste twee treden mijn evenwicht. Ik

Baal met Bakker (links) en Kerrebijn (midden). Foto: Arjan Vrieze

klapte naar beneden, met mijn hoofd tegen een betonnen muur. Dat was het moment waarop er een en ander is veranderd.”

Op Bronbeek komt alles samen als hij z’n jeugdvrienden Bol Kerrebijn en Felix Bakker tegenkomt. Met hen zat Baal jarenlang op het internaat in Soekaboemi. De cirkel is rond, een eeuwig durende vriendschap zet zich voort. Meneer Bakker overleed helaas in 2020, maar met ‘Bollie’ heeft Baal nog dagelijks contact. Het zou niets verba-

zen als het tweetal nog steeds samen kattenkwaad uithaalt.

De tentoonstelling: Hellships, gevangen op zee. Eind september, afgelopen jaar, is de tentoonstelling in Museum Sophiahof bij het Indisch Herinneringscentrum geëindigd. Inmiddels zijn we benaderd door het bestuur van het National Indië Monument in Roermond om bij hen de tentoonstelling over de Hellships te plaatsen. Zoals het er nu naar uitziet gaat dit in dit najaar gebeuren. Rond de nationale herdenking op 15 augustus (in Den Haag), de herdenking bij het Nationale Indië Monument op zaterdag 2 september en onze eigen herdenking op 10 september, zal de tentoonstelling te zien zijn in het (generaal) Spoorpaviljoen in Roermond. Daarna zal de tentoonstelling in ieder geval nog doorreizen naar Museum Bronbeek en naar alle waarschijnlijkheid ook naar het Marinemuseum in Den Helder. Zodra daar mee over bekend is, lichten we u uiteraard zo spoedig mogelijk in.

Inspiratiemiddagen voor docenten. Simone Berger is de auteur van het Hellship-lespakket en de initiatiefneemster om een stripboek over de Hellships te maken. Dat is in eerdere nieuwsbrieven al een paar keer vermeld. De komende tijd organiseert zij vier inspiratiemiddagen voor do-

centen geschiedenis waarvan inmiddels de eerste middag is aangekondigd! Dit betreft een samenwerking met 'Netwerk Film Educatie'. Hun missie is verankering van filmeducatie in het onderwijs.

Ruim 350 middelbare scholen hebben een uitnodiging per mail ontvangen. Ook in de Kumpulan op het landgoed Bronbeek wordt zo'n middag georganiseerd. Simone Berger gaat dat dit najaar in Deventer en in Amersfoort herhalen. Zij houdt samen met Armando Ello (fotograaf en mede-auteur van het lesboek over de Hellships) een voordracht over de kracht van film- en crossmediaal lesmateriaal. Ter illustratie wordt bij alle vier de gelegenheden de documentaire 'De tragedie van de Japanse Hellships tijdens WOII' (die we in het middagprogramma van onze laatste herdenking hebben gezien) getoond. Bij de bijeenkomsten houdt de docent van het jaar Mark Hagenaars een voordracht over filmeducatie in de klas en eindigen Simone en Hans van de Akker van Museum Bronbeek met een presentatie over filmeducatie en burgerschapsvorming. Ook gastdocenten van de Stichting

Gastdocenten Werkgroep Zuidoost-Azië zijn uitgenodigd en zullen zich ook hierbij aansluiten.

Hoe mooi is het dat zulke belangrijke onderwerpen via het verhaal van de Hellships worden besproken!

De herdenking op 10 september 2023. Zet het vast in uw agenda!! Onze traditionele herdenking zal dit jaar op zondag 10 september plaatsvinden. U krijgt uiteraard allen de uitnodiging nog toegestuurd. Het programma zal in grote lijn zijn wat u gewend bent van de periode voordat de coronapandemie uitbrak: de herdenking in de ochtend, gevolgd door een lunch en reünie in de Kumpulan.

Vraag aan de lezer. De organisatie van de herdenking, de reünie en de projecten die we willen realiseren om het verhaal van de Hellships breder bekend te krijgen, kunnen alleen maar tot stand kunnen komen dankzij uw donatie en de op alle vlakken royale medewerking van Bronbeek en andere subsidiegevers. Wij hopen, dat u daarom (ook) dit jaar 'onze' SHSJZ wilt (blijven) ondersteunen met uw donatie. Ieder bedrag is welkom op: **NL 55 TRIO 0254815332 t.n.v. SHSJZ o.v.v. donatie 2023**. Wij verwachten dat wij u begin juli nader zullen kunnen informeren over de vorm en inhoud van onze jaarlijkse herdenking op zondag 10 september 2023 op Bronbeek.

Ten slotte. Wilt u zo vriendelijk zijn om ons uw mailadres door te geven als u de afgelopen jaren correspondentie per post hebt ontvangen, terwijl u wel een mailadres hebt. Mocht uw aanmelding problemen opleveren of hebt u andere vragen, belt u dan gerust met onze secretaris mw. Geertje Besselink 06-2097 6818. Mailen kan ook op ons mailadres van de SHSJZ:

info.shsjz@gmail.com. In de tussentijd hoop ik, mede namens het bestuur van de SHSJZ, dat we u en uw naasten gezond en wel op de komende herdenking mogen ontmoeten.

Met vriendelijke groet en graag tot ziens bij de herdenking op 10 september.

Het bestuur van de SHSJZ